

Liturgie De dood in de pot

Open luchtdienst Commissie Bijzondere Diensten 14 augustus 2022

Lied 988

Welkom en mededelingen

votum en groet

Lezen lied 222

Opwekking 733 Ten Thousand reasons

Inleiding op DE DOOD IN DE POT EN DE MAALTIJD VAN DE HEER

– 2 Kon. 4: 38-44

‘De dood in de pot’ – je hoort de uitdrukking niet zoveel meer. Want we leven in een dynamische tijd. Waar zaken stil staan, gaan ze achteruit. Tijd om je te vervelen lijkt er bijna niet meer te zijn. Het moet af en toe zelfs gezegd worden: Doe eens even niks! Durf van tijd tot tijd ook eens heilig te luieren. Maar dat kunnen we nauwelijks, omdat we bang zijn dat het saai wordt.

‘De dood in de pot’. Het is vreemd dat zo’n uitdrukking in onze taal is blijven hangen, terwijl we het verhaal dat er bij hoort amper kennen. Want toen u het hoorde dacht u misschien: wat moet je hier nu toch mee?

Het gezegde is ontleend aan de Bijbel. Sleur is inderdaad dodelijk. Vandaar een openluchtdienst. Maar dat is één keer. Hoe komt er in elke dienst leven in de brouwerij? Hoe zijn we een levende gemeente? Het heeft met meel en brood te maken.

Ik ben afgelopen week te rade gegaan bij een gemeentelid met culinaire gaven, met de vraag: Als jij dit verhaal leest, wat roept dat dan bij je op? Dat leverde wel wat moois op.

Want het eerste is dat hier mensen met elkaar gaan eten. Samen eten is een heel sociaal gebeuren. Dat merk je bij de Open tafel in Gapinge of de Veerse compasmaaltijd. Dat merken we bij de biddag Maaltijd. Dan ontstaan de gesprekken. Dan heb je de rust om elkaar te ontmoeten.

De maaltijd, het met elkaar eten, is in de Bijbel uitgerekend het beeld van het vrederijk. Zo wil God dat het er aan toe gaat. Met elkaar eten en drinken. Genieten van de goede gaven die Hij aan de mensenkinderen gegeven heeft. Zodat niemand gebrek heeft of honger heeft.

Het Avondmaal, zoals wij dat gebruikelijk vieren, met de tafel in ons midden, is dan ook het hart van de christelijke gemeente. De maaltijd moet gevierd worden. Met brood en wijn – de tekenen van Gods genade en overvloed.

Dat is dus het eerste. De maaltijd. Waar je als het even kan, je best voor doet om het iedereen naar de zin te maken. Het is dan ook altijd spannend hoe mensen zullen reageren op wat je hebt klaar gemaakt. Zal het in de smaak vallen? Zullen ze het lekker vinden? Een compliment verhoogt de sfeer. Maar een afkeurende blik is echt een teleurstelling en kan hard aankomen.

Lied 385 De tafel van samen. Vers 1 en 2

Het kán ook helemaal mis gaan. Een maaltijd kan mislukken. Zeker als je zonder kennis van zaken gaat experimenteren en ingrediënten gebruikt die elkaar niet verdragen. En dat is precies wat hier gebeurt in de kring van Elisa en de profeten. Ze krijgen iets voorgeschoteld wat niet te eten is. Omdat iemand er iets in gedaan heeft, waarvan hij niet wist wat het was. En het is niet alleen dat het vies smaakt, zodat je geen hap meer door je keel krijgt – het is zelfs gevaarlijk wat ze opgediend krijgen. De soep die is klaargemaakt is gemengd met een grote hoeveelheid kolokwinten.

Als je dat met Google opzoekt, blijken kolokwinten een soort watermeloenen te zijn, maar dan van een giftige soort. Je kunt er ook een medicijn uit halen, in kleine hoeveelheden, als laxemiddel. Maar in grote hoeveelheden wordt het gevaarlijk en is het dodelijk. Het is hier dus letterlijk 'de dood in de pot'! Als je dit eet, in deze hoeveelheid, overleef je het niet.

Het Bijbelgedeelte over de dood in de pot is een onbekend wonderverhaal. Het is één van die curieuze geschiedenissen met de profeet Elisa. In dit verhaal wordt verteld dat er honger is in het land. Elisa geeft echter zijn hulpjongen de opdracht de grootste pot op te zetten en soep te gaan koken. Waarvan zal dat geschieden, met honger in het land? En dan de grootste pot? Wat er over hem wordt verteld in 2 Koningen 4 lijkt eerder in een kookboek thuis te horen, dan in de Bijbel.

Zijn hulpjongen doet wat hem is opgedragen. Hij gaat het veld in om groenten te plukken voor de soep en vindt: kolokwinten. Wat dat in hemelsnaam mogen zijn... Hij weet het kennelijk niet, want hij gooit ze in de soep en ze blijken de soep te bederven. Er is vergif in het eten terecht gekomen. De profeet Elisa weet raad. Wat gebruikt een profeet nou om te detoxen? Meel!

Veelzeggend is het dat op het verhaal van de kolokwinten en de dood in de pot een kleine wonderbaarlijke spijziging volgt (2 Kon. 4: 42-44). Daar is een man uit Baäl-Shalisha, met in zijn tas brood van de eerstelingen: twintig gerstebroden en een zakje vers graan, en hij brengt het de man Gods. Een tas. Dat houdt niet over. Moet dat aan honderd man gegeven worden? Maar Elisa zegt: Zet het de profeten voor, ze zullen er een maaltijd aan hebben. Want dit zegt de Heer: ze zullen ervan eten en nog overhouden ook. En hij gaf het hun. En zij aten en zij hielden over, zoals de Heer had gezegd (vs. 43-44).

Het tweede verhaal uit het Oude Testament is bekend. Het wordt in het evangelie verteld over de grootste profeet aller tijden: Jezus. We hebben het over de broodvermenigvuldiging ook wel de wonderbare spijziging genoemd.

Lezing: 2 Koningen 4 : 38 – 44

Toen Elisa naar Gilgal terugkeerde, was er honger in het land. Terwijl de profeten vóór hem gezeten waren, zeide hij tot zijn knecht: Zet de grootste pot op en kook moes voor de profeten. Daarop ging er een naar het veld om groenten te plukken; en hij vond een wilde slingerplant en plukte daarvan wilde kolokwinten, zijn kleed vol. Toen hij teruggekomen was, sneed hij die in stukjes in de moespot; want zij kenden ze niet. Vervolgens scheidde men voor de mannen op om te eten. Maar zodra zij van het moes hadden gegeten, schreeuwden zij het uit: De dood is in de pot, man Gods! En zij konden het niet eten. Doch hij zeide: Haal dan meel. En hij wierp het in de pot en zeide: Schep op voor het volk, opdat zij eten. Toen was er niets kwaads meer in de pot.

Er was een man gekomen uit Baäl-Salisa; deze bracht de man Gods in zijn tas brood van de eerstelingen, twintig gerstebroden en vers koren. En hij zeide: Geef het aan het volk, opdat zij eten. Maar zijn dienaar zeide: Hoe kan ik dit aan honderd man voorzetten? En hij zeide: Geef het aan het volk, opdat zij eten. Want zo zegt de HERE: Men zal eten en overhouden. Daarop zette hij het hun voor, en zij aten en hielden over, naar het woord des HEREN.

Tafelgebed

soep opscheppen

Lied 388 vers 1,2 en 3

2 Koningen 4 : 41

Huis tuin en keuken meel werkt als detox in een giftige groentesoep. Tast maar nu gerust toe. Het kan nu geen kwaad meer. Een bijzonder verhaal! 20 broden voeden een onmogelijke hoeveelheid mensen. Men houdt nog over ook.

In het evangelie horen we de echo van dit verhaal uit het Oude Testament. Moet je deze en andere broodwonderen in de Bijbel letterlijk opvatten of figuurlijk? Misschien wel beide.

In ieder geval onthoudt, dat brood in de Bijbel een beeld is, een symbool, beter nog een teken voor de woorden van God. Brood des levens wil zeggen: wat van Hem komt. Brood gemaakt van meel kun je eten, kun je delen. Het voedt. Zo kun je de woorden van God tot je nemen en doorgeven. Je kunt er vol van raken zoals profeten dat waren. Meel, brood het zijn tekenen van het Woord van God.

Tegen de dood in de pot is maar één remedie: meel. Neem meel en gooi het in de pot (vs. 41). Toen was er niets kwaads meer in de pot. Door Hem alleen heeft het zin om de grootste pot op te zetten, terwijl er honger is in het land. Door Hem alleen heeft het zin om, ook al weet je dat morgen de wereld vergaat, toch nog een boom te planten (Luther), om daden 'om niet' te doen, om te bidden, om ogenschijnlijk inefficiënt te zijn en het naar menselijke maat onredelijke te wagen, om te preken, om te bidden aan een sterfbed en te begraven met een Paaslied.

Nou, meel voorkwam voedselvergiftiging, weinig brood vermenigvuldigde zich tot overvloed onder de handen van de profeet Elisa. Deze beide broodwonderen voltrekken zich onder de ogen van de leden van een profetenklooster Om precies te zijn van een hongerende geloofsgemeenschap, staat er in 1 Koningen 4. Ze zitten dicht bij het vuur en warmen zich het best. Hun honger wordt gestild. En hoe!

Er waren toentertijd van dergelijke gemeenschappen in de heilige steden Betel, Jericho en Gilgal. De leden leefden waarschijnlijk als monniken of kluisenaars: afgezonderd, erg sober en zonder al te veel bezittingen. Om in extase te komen kastijdden ze zichzelf en zongen ze religieuze liederen. De twee bekendste leden van deze profetenzonen waren Elia en Elisa.

Het mag duidelijk zijn dat wij als leden van de PG Gapinge-Veere ons niet alle opzichten thuis zouden voelen in zo'n emotionele religieuze profetengemeenschap. Maar in wezen staan beide geloofsgemeenschappen voor hetzelfde opgesteld in deze wereld: leven uit en doorgeven van de woorden van God. Want het broodwonder, zoals dat zich lang geleden voordeed in de profetengemeenschap in Gilgal voltrekt zich nog altijd in ons midden. Bij mensen die honger en dorsten naar gerechtigheid, vrede, barmhartigheid, naar een zuiver hart. Woorden uit de Bergrede van Jezus.

We zoomen nu in op één van de beroemdste leden van de profeten-gemeenschap toentertijd. U weet wel, Elisa. Vergelijk diens positie met die van een abt in het klooster. Of met een predikant in een protestantse gemeente. Elisa, zijn naam heeft een mooie betekenis en is zijn boodschap. Elisa: 'God redt'. Net als de naam van die andere bekende profeet. 'Jezus' betekent precies hetzelfde 'de Heer redt'. Overigens profeet betekent letterlijk 'woordvoerder voor God'.

Elisa doet zijn naam bij wat hij te zeggen heeft alle eer aan. God redt. Deze Godsman blijkt in staat leven te brengen te midden van honger en doodsgevaar.

Trouwens net als die andere man Gods, Jezus. Hoe doet ie dat? Via een broodwonder aldus 1 Koningen 4 en de rest van de Bijbel. Hij profeteert. Spreekt het Woord van God.

Lied 321 vers 1, 2 en 7

We gaan verder met de schets van de situatie. Dat de toestand in de wereld een noodtoestand is waarop Elisa gelukkig het broodwonder los zal laten komt naar voren in de noodkreet van de slachtoffers. Dat is altijd al zo geweest. De getroffen schreeuwen het uit: 'Dood in de pot, man Gods'. We pakken het kookboek erbij om na te gaan wat er loos is.

'Ga de natuur in en men neme van de kolokwint, een wilde kruipplant, ook wel de wijnstok van Sodom genoemd. Sodom dat klinkt verkeerd. En pluk van de kolokwint zoveel vruchten als je kunt dragen.' Het recept gaat verder: 'Snijdt de gele pompoenachtige vruchten in stukken en meng deze met het waterige gerecht dat al op het vuur staat tot een voedzame groentenmoes.' Wist de leek veel dat de Citrullus colocynthis bitter en zeer giftig is. De hongerige die een hap groentebrij naar binnen werkte, schreeuwde het na een paar seconden uit: 'Godsman, help, de dood zit in de pot!' Het gaat niet goed met ons. Er zit vergif in ons recept.

En de profetenknecht die er op uit is gegaan om iets eetbaars te vinden, dacht zijn slag te kunnen slaan als hij plotseling stuit op een weelderige plant met sappige vruchten. Hij plukt er zoveel hij kan. Zonder dat hij weet wat het is. En de anderen weten het ook niet. Ze wisten met elkaar niet wat het was.

De kennis daarvoor ontbrak hen. Het weten. De gave om te kunnen onderscheiden misten ze.

Kunnen onderscheiden waar het op aan komt. Dat heeft iets van de Geest. De Geest van God die je kennis bijbrengt en inzicht geeft. Als die je ontbreekt, gebeuren er gekke dingen. En vaar je alleen op je eigen gevoel en op je eigen inzicht.

Dat geldt voor meer dingen in het leven, dat dat riskant is. Als je zonder kennis van zaken handelt en ondoordachte dingen doet. En ook als je handelt zonder geestelijk inzicht. Dat je veel meer af gaat op wat je zelf denkt dat goed is, dan dat je rekt met wat God goed acht. Wat wilt U dat ik doen zal? Dat is een basisvraag, voor heel het leven. Heer, wat wilt U dat ik doen zal?

Ons culinair gemeentelid vertelde me hoe vrienden van hen in Italië van kennissen eetbare zelf geplukte paddenstoelen hadden kregen, eekhoorntjesbrood. Maar je schijnt er heel snel een fout mee te kunnen maken door iets te plukken wat daar op lijkt, maar dan precies een giftige variant er van is. En van die vrienden hoorden ze dat iemand daar aan was overleden, nadat die op dezelfde manier door goedbedoelende mensen getrakteerd was.

Dat brengt je dan in een lastige positie. Moet je het zonder blikken of blozen aanvaarden en met een stalen gezicht en enig geloofsvertrouwen opeten? Of moet je de ander wantrouwen en proberen er netjes onderuit te komen?

In de kring van Elisa en de profeten laten ze het duidelijk horen: Dit is niet te eten! De dood in de pot! Wat een feestelijk maal had moeten worden, krijgt een dramatische wending.

Het gezegde 'de dood in de pot' betekent 'het is er een saaie boel'. Helder mag zijn dat sleur in de kerk dodelijk is. Saaiheid doodt alle aanwezige energie. Dus houdt voor de verandering eens een openluchtdienst. Elisa weet van de geloofsgemeenschap weer een levende gemeente te maken door meel in de pot te strooien. Meel associëren we met brood. Met Jezus dus. Hij wordt immers het brood dat leven aan hongerige mensen geeft genoemd. Brood voor het hart.

soep 2^e maal opscheppen terwijl we zingen:

Lied 390 vers 1, 4 en 5 Het lied van het brood

Welke rol God speelt? Elisa, de Godsmann, moet een groot gevoel van empathie voor de Schepper en voor zijn standpunten hebben gehad. Hij bekijkt de hele toestand door de ogen van God. Wat ziet God? Honger. Wat wil God? De honger stillen. 'Zo spreekt de Heer,' zegt Elisa empathisch. In zijn woorden en handelen laat Elisa Gods visie op de mens zien en zijn geweldige zorg voor de mens. Elisa, Jezus en al die andere Godsmannen en -vrouwen die er bestaan zorgen namelijk voor eten, vermenigvuldigen wat voor handen is door het te delen. Als God dit zegent worden mensen verzadigd en is er overvloed.

Bedoel je dan wonderen in de letterlijke zin of figuurlijke zin van het woord. Beiden. Figuurlijk: Honger stillen betekent in de Bijbel het doorgeven van het Woord van God. Eten opscheppen betekent het Woord van God toepassen in je leven, in de situatie van alle dag. Met dat doel zitten we dan ook in de kerk. Als iedereen het Woord van God -serius zou nemen, dan zou er voedsel in overvloed zijn en nergens meer honger in de wereld. Dus vat deze Bijbelgedeelten vooral ook letterlijk op.

Elisa doorbreekt de situatie waar iedereen zich verlegen mee voelt. Hij vraagt om wat meel en strooit die in de kookpot. Kostbare meel, zeker in een tijd van honger. Dat blijkt de enige remedie.

Meel om brood van te maken.

Met andere woorden – tegen de dood in de pot helpt maar één ding: het brood des levens. Toen was er niets kwaads meer in de pot. De bittere smaak was volkomen verdwenen.

Brood des levens. Van die kant moet het komen. Zo heeft het zin de grootste kookpot klaar te zetten, terwijl er honger heerst in het land. Alleen door het brood des levens heeft het zin om, ook al weet je dat morgen de wereld vergaat, vandaag nog een boom te planten, naar een woord van Luther. Zo alleen, dankzij het brood des levens, heeft het zin om daden 'om niet' te doen, om te bidden, om ogenschijnlijk inefficiënt bezig te zijn en het onredelijke te wagen, om te preken, om te bidden aan een sterfbed en te begraven met een Paaslied. Wij doen dan de meest dwaze dingen, omdat de graankorrel in de aarde viel, gestorven is en veel vrucht heeft gedragen. Dan gaat het ons dagen, hoe het werkt. Dan gaat ons een licht op.

Hoe ons een nieuwe kennis en een nieuw inzicht wordt gegeven, de kennis van de Naam die elke naam te boven gaat. Dat is het enige medicijn tegen het cynisme dat het tóch niks gedaan is en dat het allemaal tóch geen zoden aan de dijk zet. Het weinige, dat kleine beetje meel dat alles goed maakt, deze genade staat tegenover de overvloed van kolokwinten die alles hebben bedorven.

'Schep nu maar op, zegt Elisa, nu kan iedereen er van eten.' Er moet gegeten worden. De maaltijd moet doorgaan. Want de dood moet wijken voor het leven.

Dat is het terugkerende refrein hier in 2 Koningen 4. Een weduwe met schulden na de dood van haar man, een moeder met een gestorven kind, een kring van profeten bij wie de kennis en het inzicht ontbreekt, en straks nog een man die een tas brood brengt wat veel te weinig is voor 100 man – langs al die afgronden gaat het heen en langs al die momenten van het menselijk tekort ... Maar daar houdt het niet op. De dood, de onmacht moet wijken voor het leven!

Dit is de kennis, die de gemeente de grootste pot doet opzetten terwijl er honger is in het land.

Dit is de kennis die ons doet volharden in het gebed en in het werk waartoe we geroepen zijn.

Dit is de kennis die ons de moed geeft om door te gaan en hoop te hebben voor een wereld in nood.

Dit is de kennis die aanspoort vandaag nog een boom te planten, al vergaat ook morgen de wereld.

"Schep iedereen op. Nu kunnen we er van eten!"

Zingend dankgebed Abided me (Blijf mij nabij - lied 247)

Slotlied 428 Life so full I give tot you

Zegen

In ons hart en in ons huis

DE ZEGEN VAN GOD

In ons komen en in ons gaan

DE VREDE VAN GOD

In ons leve, op onze zoektocht,

DE LIEFDE VAN GOD.

Bij het einde, nieuw begin,

DE ARMEN VAN GOD OM ONS TE ONTVANGEN,

THUIS TE BRENGEN.

Amen

Bronvermelding: Onzetaal.nl, ds Bert van der Linden en prof.dr. Karl Bart.